

Кітвіченко В. О.

Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія», старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

Загальні чинники злочинності криються у суспільних протиріччях. Від початку свого існування й до сьогодні людству властива злочинність як об'єктивна реальність, тому є справедливим вислів: кожне суспільство має таку злочинність і злочинців, на яких воно заслуговує.

Слід, перш за все, вказати на корупційну діяльність, яка, у свою чергу, «бумерангом» впливає на погіршення економічного становища в Україні. «Трансперенсі ін- тернейшл» вважає корупцію основним чинником економічного занепаду України. Корумпована номенклатура не зацікавлена в реальному здійсненні економічної та адміністративної реформ.

Розглянемо економічні та соціальні детермінанти злочинності, які діють у різних сферах нашого суспільства на прикладі м. Кривий Ріг, найбільшого на Україні гірничо-металургійного промислового центру.

Економічні чинники.

Перш за все - це спад суспільного виробництва і безробіття, яке набуло в Україні загрозливого стану.

За період 2005-2011рр. на гірничо-металургійному комбінаті «Арселор Міттал Кривий Ріг» (колишній «Криворіжсталь») кількість персоналу (робочих місць) скоротилась на 19 тис. (з 54 тис. працівників до 35 тис.). За період 2005-2009рр. кількість безробітних, що були працевлаштовані міським центром зайнятості невпинно скорочувалась з 51,58% (у 2005р.) до 22,27% (у 2009 р.). І лише у 2010-2011 рр. кількість працевлаштованих безробітних почала збільшуватись (35,4% і 37,1% відповідно).

Проте реальний рівень безробіття у кілька разів вищий і, за деякими оцінками становить до 30% - 40 % від загального числа працюючих.

Багато людей, які вважаються працюючими, фактично перебувають у довготривалих неоплачуваних відпустках, працюють неповний робочий тиждень.

На багатьох приватних підприємствах, особливо в магазинах, невеликих ремонтних та будівельних фірмах громадяни працюють без відповідної реєстрації, що дозволяє власникам ухилятися від сплати податків, а також від відповідальності за порушення кримінального та трудового законодавства, а також від відповідальності за порушення правил техніки безпеки. Значна частина людей працює «в тіні» або вже знаходячись «на дні» суспільства (бродяги, алкоголіки, наркомани тощо). Саме вони і поповнюють ряди правопорушників.

Як результат, у місті зростає кількість насильницьких, насильницько-корисливих і корисливих злочинів та злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів.

Лише за 2011 р. зросла кількість: тяжких тілесних ушкоджень - на 14%; кількість грабежів - на 0,2%, незаконного заволодіння транспортними засобами - на 2,9% (в тому числі: незаконне заволодіння автомобілями - на 16,7%).

Кількість злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, зросла на 3,8%. Слід вказати, що зросла кількість осіб, які вчинили злочини, пов'язані з незаконним

обігом наркотичних засобів (+ 3,8%). За 2011р. їх кількість по місту становила 1271 чол. На 4% зріс збут наркотиків.

Правоохоронні органи ведуть постійну роботу по попередженню та припиненню злочинної діяльності, а також її профілактиці. В той же час, громадянину, що повернувся з місць позбавлення волі вкрай важко знайти собі роботу на законних засадах. За період 2005-2009 рр. у м. Кривий Ріг кількість працевлаштованих громадян, що повернулись з місць позбавлення волі невпинно скорочувалась з 38,57% (у 2005р.) до 16,8% (у 2009 р.). І лише у 2010-2011 рр. спостерігається позитивна динаміка працевлаштування громадян, що повернулись з місць позбавлення волі (15,4% і 15,8% відповідно).

Така ситуація характеризує соціальні чинники злочинності. Найважливіший з них — майнова нерівність членів суспільства. Вона була й буде у будь-якому суспільстві. Але за наявності малого про шарку багатих людей і переважної кількості бідних можливості досягнення гідного рівня життя для останніх стають ще більш проблематичними. Така ситуація завжди створювала велику соціальну напругу. Тому протиріччя між благами, які є стандартними у суспільстві, і можливостями їх досягнення виступають корінними чинниками злочинності.

Особливо гостро долає труднощі та частина молоді, яка є безробітною, не бачить свого достойного місця у житті. Старі ціннісні орієнтації відносно професій (робота вчителя, науковця, робітника, військового тощо) завдяки низькій заробітній платі, низькому рівню соціального захисту багато в чому стали непривабливими. Втрата життєвих перспектив, зневіра, бажання не бути гіршим за тих, хто «зверху», штовхають багатьох на злочинний шлях, до наркотиків і алкоголю.

Чимало людей небезпідставно вважає, що сучасні «натуріши» нажили свої капітали далеко незаконним способом. Тому, посягаючи на власність багатців, особа може не відчувати докорів сумління, бо вважає, що чинить те, що раніше робили власники майна («грабуї награвоване»), що, в цілому, веде до правового нігілізму.

Ось чому прийняття, за ініціативою Президента України В.Ф.Януковича, нормативно-правових актів по боротьбі з корупцією, його соціальні ініціативи (особливо проект Закону України «Про податок на багатство») повинно покращити соціально- економічну ситуацію в країні, що призведе до суттєвого зниження впливу соціально- економічних факторів на ріст злочинності в Україні.